

TÜRKİYE'DE GİZLENEN BEBEK ÖLÜMLERİ VE BÖLGELERARASI EŞİTSİZLİKLER

Onur HAMZAOĞLU*

Öz: Bu çalışmanın birinci amacı, Sağlık Bakanlığı tarafından, 2009 yılından itibaren bebek ölüm hızı hesaplamalarına dâhil edilmeyen bebek ölümlerinin boyutunu belirlemektir. İkinci amacı ise bölgelerarası eşitsizliklerin yıllar içindeki varlığını, büyüklüğünü ve değişimin yönünü ortaya koymaktır. Çalışmada, Sağlık Bakanlığı tarafından 2009 yılından itibaren açıklanan bebek ölüm hızlarının gerçeği yansıtmadığı, her yıl açıklanan bebek ölüm sayılarının %36 ile %57'si kadının gizlendiği ortaya konmuştur. Yani sıra, bebek ölüm hızları üzerinden Türkiye'de bölgesel eşitsizliklerin yıllar içinde arttığı olduğu gösterilmiştir.

Anahtar sözcükler: bebek ölüm hızı, Sağlık Bakanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu, sağlıkta eşitsizlik

Hidden Mortality among the Infants and the Regional Inequalities in Turkey

Abstract: The primary purpose of this study is to determine the extent of infant mortality, which has not been included by the Ministry of Health in the calculation of infant mortality rate since 2009. The second objective is to explore the presence, extent and direction of change of the regional inequalities over the years. The study revealed that the infant mortality rates announced by the Ministry of Health since 2009 did not reflect the reality, 36% to 57% of the infant deaths declared annually were hidden from public. Besides, it has been shown through infant mortality rates that the regional inequalities in Turkey have increased over the years.

Key words: infant mortality rate, Ministry of Health, Turkish Statistical Institute, inequality in health

Doğuştaki beklenen yaşam süresi, beş yaş altı ölüm hızı ve bebek ölüm hızı (BÖH) toplumsal sağlık düzeyinin durumunu ortaya koyabilen üç önemli göstergeler olarak kabul edilmektedir. BÖH ise ülkelerin toplumsal sağlık düzeyinin zaman içindeki seyri, ülkelerin farklı bölgelerinin durumu ile buralardaki durumun zaman içindeki değişimini ve ülkeleri birbiriyle sağlık düzeyleri açısından karşılaştırmak için sıklıkla kullanılmaktadır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre, Türkiye'de BÖH'ün, 2008 yılında binde 17, 2013 yılında da binde 13 olduğu bilinmektedir (HÜNEE, 2009; HÜNEE, 2014). Ancak, daha sonraki yıllarda Sağlık Bakanlığı (SB) istatistik yıllıklarında sunulan verilere göre, Türkiye'de BÖH, 2009 yılında binde 10.2'ye, 2010 yılından itibaren binde 7.8 ve altına düşmüş olduğunun belirtilmesi konunun uzmanları tarafından dikkat çekici olarak bulunmuştur (SB, 2011). Çünkü iki yıl gibi kısa bir süre içinde herhangi bir toplumsal sağlık düzeyi göstergesinde ilk yıl için %40 (binde 17.0'den binde 10.2'ye), ikinci yılda da %24 olma üzere (binde 10.2'den binde 7.8'ye) iki yıllık süreçte %54'ü geçen (binde 17.0'den binde 7.8'ye) bir iyileşme dünya genelinde daha önce bilinen, tanık olunmuş bir durum değildir.

Bununla birlikte, dönemin Sağlık Bakanı Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı Prof. Dr. Recep Akdağ, söz konusu durumu, AKP Hükümeti tarafından Haziran 2003 tarihinde uygulamaya konan Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın başarılı sonuçlarından birisi olduğunu açıklamaktan geri kalmamıştır (Atun ve ark., 2013).

Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan veriler kullanılarak, Türkiye'de BÖH'ün yıllar içindeki değişimi ile bölgeler arasındaki farklılıkların hesaplanması, ikinci bölümünde ise SB ve TÜİK tarafından yayımlanan verilerden yararlanılarak, SB tarafından bebek ölüm hızı hesaplamalarında her yıl kaç bebek ölümünün gizlendiği ortaya konması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, SB'nin sağlık istatistikleri yıllıklarında yayımladığı bebek ölüm hızları ile TÜİK'in haber bültenleri ekinde yayımladığı doğum ve ölüm istatistikleri verileri kullanılmıştır. Öncelikle, TÜİK'in 2009-2016 yılları için Türkiye'de istatistiksel bölge birimleri sınıflamasına göre yayımladığı BÖH'ler üzerinden hız oranı ve topluma atfedilen risk gibi eşitsizlik göstergeleri hesaplanmıştır.

*Prof. Dr., Kocaeli Dayanışma Akademisi (KODA) Üyesi

Geliş Tarihi / Received : 15.08.2017

Kabul Tarihi / Accepted : 15.10.2017

Hız oranı (HO), en kötü ve en iyi durumda olan bölgelerin karşılaştırmasını gösterir. Hız oranı, her bir yıl için BÖH en yüksek olan bölgenin değerinin, BÖH en düşük olan bölgenin değerine bölünmesiyle elde edilmiştir. Topluma Atfedilen Risk (TAR) ise incelenen toplumun tümünün sosyoekonomik durumunun, sosyoekonomik durumu en iyi olan bölgenin düzeyine ulaştırılması durumunda sorunu yaşamış olanlardan ne kadarının bu sorunu yaşamasının engellenebileceğini ifade eder (**Kunt ve Mackenbach, 1994**). TAR, her bir yıl için Türkiye BÖH ile BÖH en düşük olan bölgenin BÖH arasındaki farkın, Türkiye BÖH'e bölünmesiyle elde edilir. Kat sayısı yüzdür.

Ayrıca, 2009-2016 yıllarında her iki kurum tarafından yayımlanan BÖH'lerin birbirinden farklı olduğu görülmüştür. TÜİK'in yayımladığı BÖH'lerin her yıl için SB'nin yayımladığı BÖH'lerden daha yüksek olduğu izlenmiştir. SB'nin yayımladığı BÖH'lerin daha düşük olma nedenini araştırırken, SB kaynakları incelendiğinde, "Bebek, Perinatal, Neonatal, Postneonatal ve Beş yaş altı çocuk ölüm hızları hesaplanırken, 28 hafta ve üzeri veya 1.000 gr ve üzeri ölümler kriter olarak alınmıştır" uyarısının, 2012 yılından itibaren yayımlanan istatistik yıllıklarında yer aldığı belirlenmiştir (**SB, 2017; SB, 2012**). BÖH için UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yayınları, demografi, epidemiyoloji ve halk sağlığı alanındaki Türkçe ve İngilizce bir grup kitap ile Dorland's Medical Dictionary ve Webster Dictionary sözlüklerinde yapılan taramalarda, 1950 yılında toplanan DSÖ 3. Dünya Asamblesi'nde kabul edilen tanım dışında, SB'nin koyduğu sınırlayıcı kriterleri ya da benzerlerini içeren başka bir içerikteki tanıma ulaşamamıştır. SB, istatistik yıllıklarında canlı doğum ve bebek ölümleri sayılarını vermemekte, yalnızca kendileri tarafından hesapladığını açıkladığı hızları yayımlamaktadır. Bunun üzerine, TÜİK'in yayımladığı canlı doğum sayıları ile SB'nin aynı yıllar için yayımladığı BÖH'ler kullanılarak, SB'nin hesaplamalarında kullandığı bebek ölüm sayıları ve TÜİK'in yayımladığı bebek ölüm sayıları ile aralarındaki farklılığın boyutu hesaplanmıştır.

TÜİK tarafından yayımlanan ölüm verileri, veri tabanını standardizasyonunu sağlamak amacıyla 2009 yılından itibaren alınmıştır. Çünkü, Türkiye'de Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi'nin (MERNIS) 2001 yılında çevrim-içi (on-line) uygulamasına geçilmiştir. Ve ölüm istatistiklerinin de bu veri tabanından elde edilmesi amacıyla, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ile TÜİK arasında 7 Şubat 2006 tarihinde veri değişimine ilişkin bir protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokol kapsamında, ölüm olaylarına ilişkin bilgiler, TÜİK tarafından, 2009 yılından itibaren

MERNIS veri tabanından elde edilmeye başlanmıştır. TÜİK tarafından yayımlanan ölüm istatistiklerinde iki tanım; "Ölüm: Canlı doğum olayı gerçekleştikten sonraki herhangi bir zamanda yaşamsal fonksiyonların tamamen yitirilmesidir." ve "Bebek ölümü: Canlı doğum olayı gerçekleştikten sonraki bir yıl içerisinde meydana gelen ölümlerdir. Diğer bir ifadeyle, bir yaşını tamamlamadan meydana gelen ölümlerdir." olarak ifade edilmektedir. Ölüm verisi, idari kayıtlara gecikmeli yansıyan yeni kayıtlardan dolayı üç yıl geriye dönük olarak güncellenmektedir. Ulaşılan veriler içinde 2009-2012 yıllarına ait veriler farklı zamanlarda, 2013-2015 yıllarına ilişkin ölüm istatistikleri ise 31 Mart 2017 tarihi itibarıyla güncellenmiş verilerdir. Son veri yılı olan 2016 yılına ait veriler de aynı tarih itibarıyledir (**TÜİK Ölüm İstatistikleri, 2017**).

Doğum istatistiklerinde "Canlı doğum: Gebelik süresine bakılmaksızın, bebeğin doğduğu andan itibaren en az birkaç dakika yaşadığı, ağlama, nefes alma ve hareket etme gibi hayat belirtileri gösterdiği doğumdur." biçiminde tanımlanmaktadır. Doğum verisi, kayıtlara gecikmeli yansıyan yeni kayıtlardan dolayı 5 yıl geriye dönük olarak güncellenmektedir. Ulaşılan verilerden 2009-2010 yıllarına ait olanlar 31 Ağustos 2011 tarihi, 2011-2015 yıllarına ilişkin doğum verileri de 31 Mart 2017 tarihi itibarıyla güncellenmiş verilerdir. 2016 yılına ait doğum verileri de aynı tarih itibarıyla verilmiştir (**TÜİK Doğum İstatistikleri, 2017**).

Bulgular ve Tartışma

Türkiye'de yıllara ve bölgelere göre bebek ölüm hızları

Bu bölümde BÖH'lerin yıllar içinde bölgelere göre farklılığı ve farklılığın değişimi iki ayrı eşitsizlik göstergesi kullanılarak incelenmiştir. BÖH'ün Türkiye genelinde, yıllar içinde düşme eğilimi gösterdiği izlenmektedir (Tablo 1). Bununla birlikte, söz konusu düşüşün düzenli seyri 2012, 2013 ve 2014 yıllarında farklı boyutlardaki artışlarla hem tek tek bölgeler düzeyinde hem de ülke genelinde bozulmaktadır. Onbir bölge arasında yıllara göre bebek ölüm hızı en düşük olan bölge; 2009 yılında Batı Karadeniz ve İstanbul, 2010, 2011, 2012 ve 2013 yıllarında İstanbul, 2014 yılında Batı Anadolu ve 2015 ile 2016 yıllarında ise Batı Marmara bölgesidir. Onbir bölge arasında yıllara göre BÖH en yüksek olan bölge, tüm yıllar için Güneydoğu Anadolu bölgesidir.

İstanbul, Batı Marmara, Doğu Marmara, Batı Anadolu, Batı Karadeniz ve Doğu Karadeniz bölgelerinde BÖH'ler tüm yıllar için Türkiye ortalamasından daha düşükken, Orta Anadolu'da 2015 yılı ve Ege

Tablo 1. Türkiye’de istatistiki bölge birimleri sınıflamasına göre BÖH’ler (binde) ve bazı eşitsizlik göstergeleri

	2009 ^a	2010 ^a	2011 ^a	2012 ^a	2013 ^a	2014 ^a	2015 ^a	2016
Türkiye	13.9	12.0	11.6	11.6	10.8	11.1	10.2	10.0
İstanbul	11.4	9.6	7.9	8.6	8.0	8.9	8.2	8.1
Batı Marmara	13.3	10.3	9.2	10.6	8.9	8.2	7.1	6.6
Ege	14.3	11.4	11.2	11.6	8.7	8.9	8.8	8.6
Doğu Marmara	12.8	10.0	9.8	9.8	8.4	8.7	7.8	8.1
Batı Anadolu	13.4	11.5	11.2	10.3	9.1	8.1	8.0	7.8
Akdeniz	13.7	12.1	12.1	12.0	11.6	11.6	10.2	10.2
Orta Anadolu	11.9	10.9	10.9	10.8	9.4	10.0	10.3	8.7
Batı Karadeniz	13.0	11.2	10.2	10.7	8.5	10.1	8.3	8.4
Doğu Karadeniz	11.4	10.6	10.4	10.7	8.2	9.3	7.9	7.2
Kuzeydoğu Anadolu	12.6	13.5	15.4	13.1	14.8	13.0	13.4	12.3
Ortadoğu Anadolu	17.3	14.3	13.6	13.4	15.4	14.6	14.2	13.7
Güneydoğu Anadolu	17.5	15.8	15.8	15.6	15.5	16.4	14.8	14.5
Hız Oranı	1.5	1.7	2.0	1.8	1.9	2.0	2.1	2.2
Topluma Atfedilen Risk (%)	18.00	20.00	31.89	25.86	25.93	27.03	30.39	34.00

Kaynak: TÜİK Ölüm istatistikleri, 2012-2017. ^a: Güncellenmiş veriler.

bölgesinde de 2009 yılı dışında benzer durum söz konusudur. Bununla birlikte, Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde bebek ölüm hızları tüm yıllar için Türkiye ortalamasından daha yüksektir.

Her bir yıl için BÖH yüksek ve en düşük bölgelerin birbiriyle karşılaştırmasıyla elde edilen hız oranının yıllar içinde artış gösterdiği izlenmektedir (Tablo 1). Buna göre, 2009 yılında BÖH en düşük olan İstanbul bölgesinde, birinci doğum gününden önce

yaşamını kaybeden her bir bebeğe karşılık, aynı yıl BÖH en yüksek olan Güneydoğu Anadolu bölgesinde 1.5 bebek birinci doğum gününü göremeden yaşamını yitirmiştir. 2014 yılında BÖH en düşük olan Batı Anadolu bölgesinde, birinci doğum gününü göremeden yaşamını yitiren her bir bebeğe karşılık, aynı yıl BÖH en yüksek olan Güneydoğu Anadolu bölgesinde 2.0 bebek birinci doğum gününden önce yaşamını kaybetmiştir. BÖH’ün 2016 yılında en düşük olduğu Batı Marmara bölgesinde her bir bebek ölümüne karşılık, aynı yıl BÖH en yüksek

Tablo 2. Türkiye’de yıllara göre bebek ölüm sayıları ve önlenbilir bebek ölümleri

Yıllar	Bebek ölüm sayısı	TAR (%)	Önlenbilir bebek ölüm sayısı
2009	17 388	18.00	3 128
2010	15 085	20.00	3 017
2011	14 511	31.89	4 628
2012	14 931	25.86	3 861
2013	13 993	25.93	3 628
2014	15 165	27.03	4 099
2015	13 654	30.39	4 150
2016	13 036	34.00	4 432

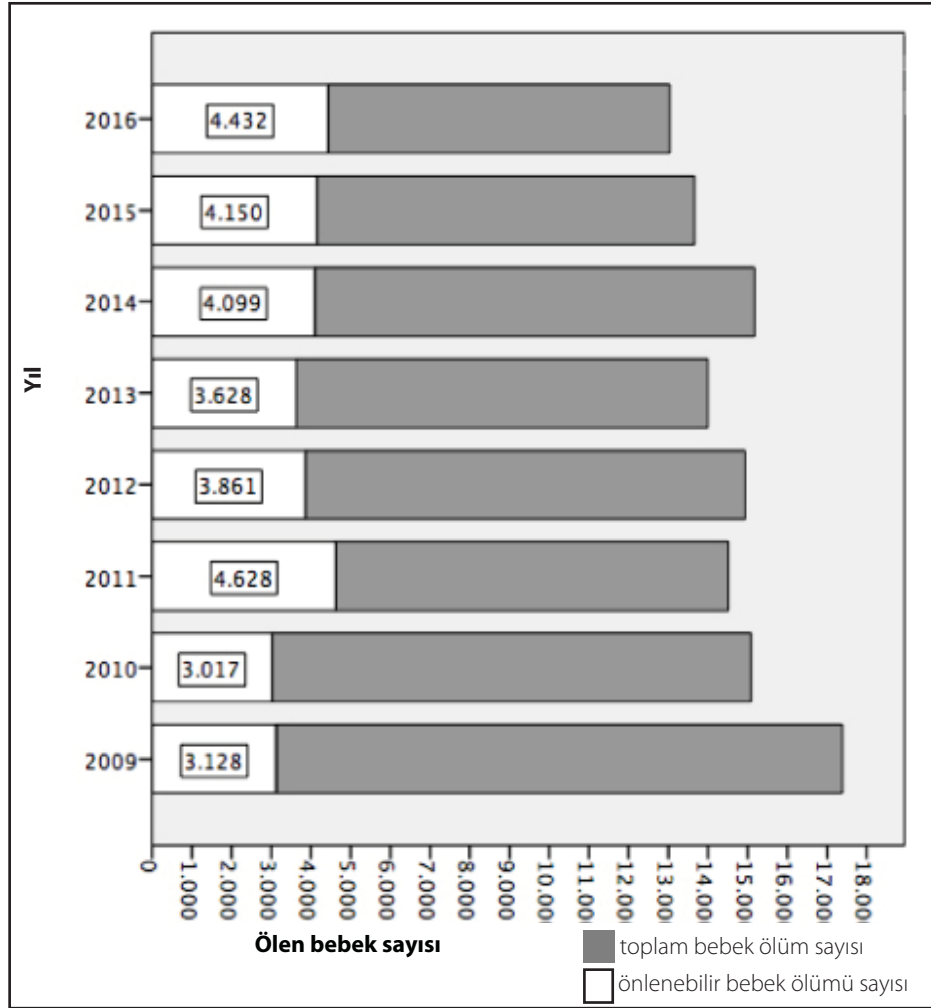
olan Güneydoğu Anadolu bölgesinde 2.2 bebek yaşamını kaybetmiştir.

Her bir yılda ölen bebeklerden kaçının ölmesinin engellenebileceğini gösteren TAR’ın yıllar içinde artış göstermesi dikkat çekicidir (Tablo 1). Hem Türkiye genelinde hem de bölgeler bazında BÖH’ün yıllar içinde düşmesine karşın, ölen bebekler içinde engellenebilir ölümlerin payının yıllar içinde artmakta olduğu görülmektedir. 2009 yılında ölen bebeklerden %18’inin ölümü engellenebilir ölümken, her yıl ölen bebeklerden 2013 yılında %26’sının, 2014’de %27’sinin, 2015’de %30’unun ve 2016 yılın-

da da %34’ünün ölümünün engellenebilir olduğu hesaplanmıştır.

TAR verileri kullanılarak, TÜİK tarafından yayımlanmış olan bebek ölüm sayıları üzerinden, 2009-2016 yıllarının her birinde birinci doğum gününü göremeden yaşamını kaybetmiş bebeklerden kaç tane-sinin ölümünün engellenebileceği hesaplanmıştır (Tablo 2).

Türkiye’de engellenebilir bebek ölümlerinin yıllar içinde artış gösterdiği izlenmektedir. En yüksek sayıdaki engellenebilir bebek ölümünün 4 bin 628

Şekil 1. Türkiye’de yıllara göre önlenilebilir bebek ölüm sayıları

bebek ile 2011 yılı için hesaplandığı görülmektedir. Bununla birlikte, birinci doğum gününü yaşayamadan ölen bebeklerden 2009 yılında 3 bin 128’inin, 2010 yılında 3 bin 17’sinin, 2013 yılında 3 bin 628’inin,

2016 yılında da 4 bin 432’sinin ölümünün engellenilebilir ölüm olduğu hesaplanmıştır (Şekil 1). Diğer bir ifadeyle, Türkiye’de pispisine bebek ölümlerinin yıllar içindeki artışı dikkat çekicidir.

Tablo 3. Türkiye’de yıllara göre canlı doğum sayısı, bebek ölüm sayısı ve BÖH (TÜİK)

Yıl	Canlı doğum sayısı	Bebek ölüm sayısı	Bebek ölüm hızı (binde)
2009 ^a	1 254 946	17 388	13.9
2010 ^a	1 238 970	15 085	12.0
2011 ^a	1 252 812	14 511	11.6
2012 ^a	1 293 884	14 931	11.6
2013 ^a	1 295 987	13 993	10.8
2014 ^a	1 348 413	15 165	11.1
2015 ^a	1 333 329	13 654	10.2
2016	1 309 771	13 036	10.0

Kaynak: TÜİK Doğum İstatistikleri, 2015-2017. ^a: Güncellenmiş veriler.

SB ve TÜİK farklılığının boyutu

TÜİK tarafından 2009–2016 yılları arasında yayımlanan canlı doğum ve bebek ölüm sayıları Tablo 3’de görülmektedir. Sayılar kullanılarak her yıl için

hesaplan BÖH’lerle TÜİK’in yayımladığı BÖH’ler arasında herhangi bir farklılık saptanmamıştır. Canlı doğum sayıları 2009-2014 yıllarında düzenli bir

Tablo 4. TÜİK ve Sağlık Bakanlığı(SB) verileriyle Türkiye’de yıllara göre BÖH ve farklar

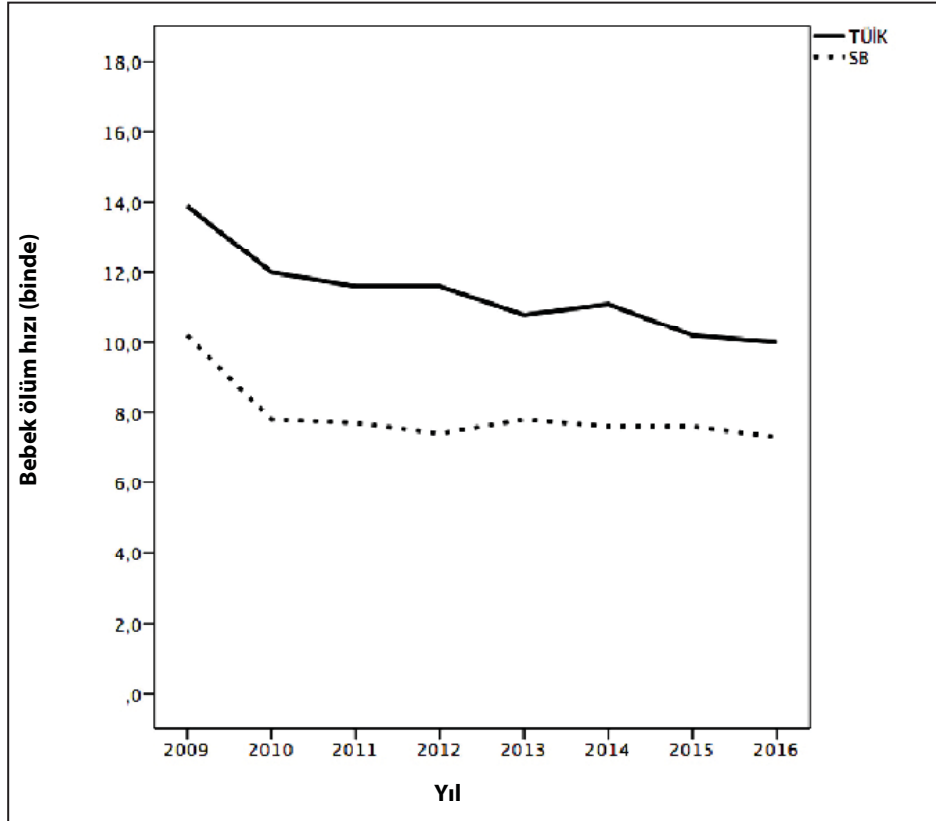
Yıl	SB BÖH (binde)	TÜİK BÖH (binde)	Fark	Fark (yüzde)
2009	10.2	13.9	3.7	36.3
2010	7.8	12.0	4.2	53.9
2011	7.7	11.6	3.9	50.7
2012	7.4	11.6	4.2	56.8
2013	7.8	10.8	3.0	38.5
2014	7.6	11.1	3.7	48.7
2015	7.6	10.2	2.8	36.8
2016	7.3	10.0	2.7	37.0

biçimde artarken, takip eden iki yılda da azalma eğilimine girmiştir. Bebek ölüm sayılarında ise 2014 yılı dışında düzenli bir azalma izlenmektedir.

TÜİK ve SB tarafından 2009-2016 yılları için yayımlanan BÖH’ler arasında tüm yıllarda 2.7 ile 4.3 puan arasında değişen önemli farklılıklar saptanmıştır (Tablo 4). TÜİK tarafından MERNİS kayıtları dikkate alınarak hazırlanan canlı doğum ve bebek ölüm sayıları kullanılarak yapılan BÖH hesaplamaları ile

SB tarafından açıklanan BÖH’ler arasındaki farklılık, 28 hafta öncesi ve 1000 gr altı bebek ölümlerinin hesaplama dışında tutulmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 4’te de izlenebildiği gibi SB her yıl açıkladığı BÖH’ün 2009 yılında %36’sı, 2010 yılında %54’ü, 2011 yılında %51’i, 2012 yılında %57’si ve 2016 yılında da %37’si kadarını yok saymaktadır. Bu durumun bilimsel herhangi bir temeli olmadığı gibi

Şekil 2. TÜİK ve SB bildirimlerine göre Türkiye’de yıllara göre bebek ölüm hızı

hem Türkiye’de BÖH’ün yıllar içindeki değişimini araştırırken, hem de Türkiye’yi diğer ülkelerle karşılaştırırken hatalara neden olmaktadır. SB ile TÜİK’in BÖH’leri arasındaki farkın büyüklüğü Şekil 2’de de izlenmektedir.

Söz konusu farklılığın sayısal boyutunu belirleyebilmek için, SB tarafından yayımlanan BÖH’ler ile TÜİK tarafından yayımlanan canlı doğum sayıları kullanılarak SB’nin açıkladığı BÖH’lerin kaç bebek ölümlüne karşılık geldiği hesaplanmıştır. Daha sonra

SB'nin bebek ölüm sayıları ile TÜİK'in bebek ölüm sayıları arasındaki fark hesaplanarak SB tarafından gizlenen bebek ölümleri hesaplanmıştır (Tablo 5). Tablo 5'te de görüldüğü gibi SB'nin her yıl açıkladığı

bebek ölüm sayısı olarak kabul ettiğimiz bebek ölüm sayısının 2009 yılında %36'sını, 2010 ve 2012 yıllarında %56'sını, 2014'de %48'ini ve 2016 yılında da %36'sını yok saydığı, gizlediği izlenmektedir.

Tablo 5. Türkiye'de SB ve TÜİK tarafından bildirilen bebek ölüm sayıları

Yıl	SB*	TÜİK	SB'nin Gizlediği	Gizlenen (%)
2009	12 800	17 388	4 588	35.8
2010	9 664	15 085	5 421	56.1
2011	9 647	14 511	4 864	50.4
2012	9 575	14 931	5 356	55.9
2013	10 109	13 993	3 884	38.4
2014	10 248	15 165	4 917	48.0
2015	10 133	3 654	3 521	34.8
2016	9 561	13 036	3 475	36.4

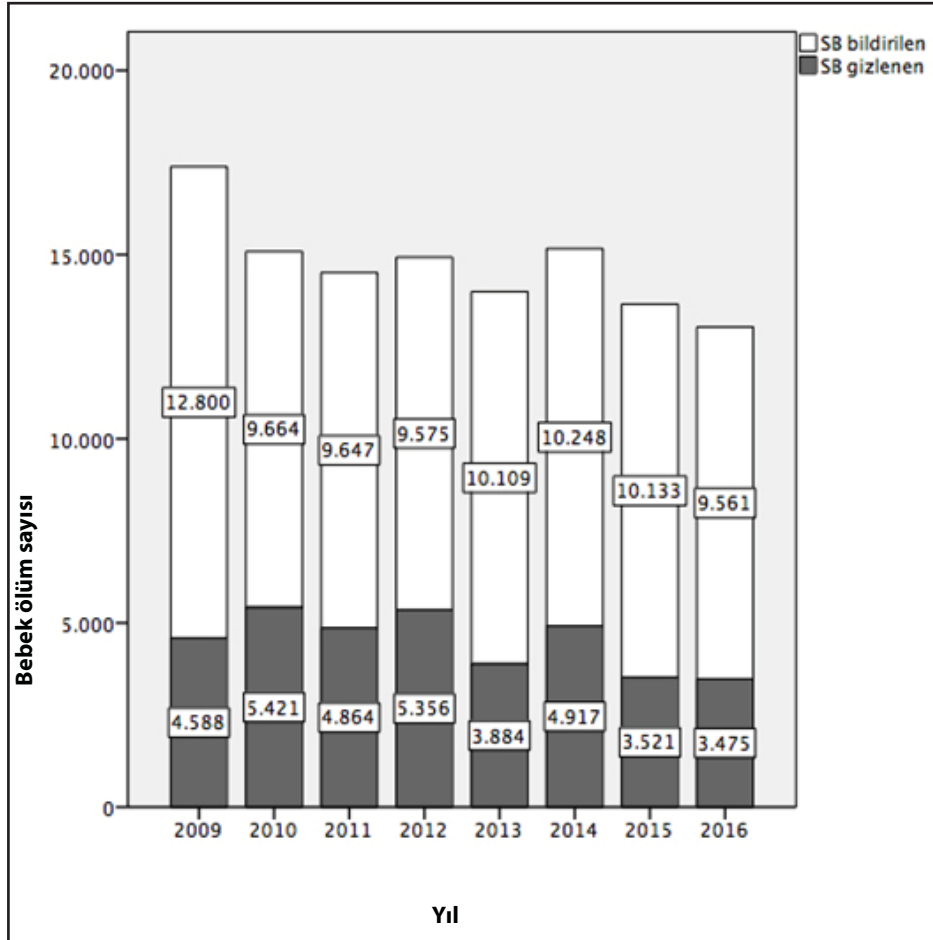
*Her yıl için SB tarafından bildirilen BÖH üzerinden canlı doğum sayıları dikkate alınarak hesaplanmıştır.

SB tarafından açıklandığı kabul edilen bebek ölüm sayıları ile gizlediği bebek ölüm sayılarının boyutu Şekil 3'te de görülebilmektedir. Şekilde izlenen her bir yıl için gerçek bebek ölüm sayısı ancak, yıllara ait her iki değerın toplanmasıyla elde edilebilir. Örneğin, 2009 yılı için gerçek sayı 17 388 iken, 2016 yılı için de 13 036'dır. Söz konusu durum, SB tarafından açık-

lanan BÖH'lerin Türkiye'de hem bebek ölümlerinin hem de toplumsal sağlık düzeyinin gerçek durumunu yansıtmadığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Çalışma sonucunda, 2009-2016 yıllarında bölgelerarası eşitsizliklerin zaman içinde arttığı, önlenebi-

Şekil 3. SB tarafından açıklanan ve gizlenen bebek ölüm sayılarının yıllara göre dağılımı

lir bebek ölüm sayılarının da her yıl bir önceki yıla göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte, SB tarafından söz konusu durumun gereği yapılması bir yana, gerçeğin saklanması yoluna gidildiği izlenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, BÖH hesaplamalarında SB'nin, Prof. Dr. Recep Akdağ'ın bakanlık döneminin ilk 5-6 yılına kadar tüm canlı doğumları dikkate aldığı ve gerçekleştirildikleri yıllar için, canlı doğum tanımında kısıt kullanılmayan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarını kullanmakta-kabul etmekte olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, SB'nin 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonrasında, 2009 yılından itibaren yaptığı hesaplamalarda "28 hafta ve üzeri veya 1.000 gr ve üzeri ölümler kriter olarak alınmıştır" kısıtının getirildiği izlenmektedir. Öyle ki, 2013 yılında gerçekleştirilen Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarını kullanmamakta, binde 13 olarak bulunan BÖH'ü aynı yıl için binde 10.8 olarak açıklamaktadır.

SB'nin açıkladığı BÖH'lere göre, gerçek bebek ölüm sayılarından 2009 yılında %36'sını, 2011'de %50'sini, 2010 ve 2012 yıllarında %56'sını, 2013 yılında %38'ini, 2014'de %48'ini, 2015'de %35'ini ve 2016 yılında da %36'sını gizlediği görülmüştür. Bu tutum, planlayarak gerçekleri gizlemek, kamuoyunu yanıltmaktır. Bilim dışıdır.

Ortaya çıkan sonuçlar, Türkiye'de 1990'lı yıllarda başlatılan sağlık reformu faaliyetlerinin, 2003 yılından itibaren AKP kadroları tarafından Sağlıkta Dönüşüm Programı adı verildikten sonra da toplumsal sağlık düzeyinde iddia edilen gelişmeyi sağlamadığını göstermektedir. Çünkü, toplumsal sağlık düzeyi yalnızca sağlık hizmetleri ile değil beslenme, barınma vb. sosyal politikalardan da doğrudan etkilenmektedir.

Çalışmada ortaya konan Türkiye verileri, kapitalizmin ve onun ülkemizdeki son 15 yıllık temsilcisi AKP'nin hem sağlık hizmetleri hem de sosyal politika alanlarındaki "başarısının" bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Bilindiği gibi kapitalizm de onun uygulayıcıları da insanı ve insanlığı değil parayı tercih etmektedirler.

AKP'li sağlık bakanlarının gerçekleri gizlemeleri, başarısızlıklarını öğrenmemize ve sergilememize engel olamamıştır.

Kaynaklar

Atun, R., Aydın, S., Chakraborty, S., ve ark. Universal health coverage in Turkey: enhancement of equity. *Lancet* 2013; 382: 65-99.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) (2009) Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (HÜNEE) (2014) Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013.

International Epidemiological Association (IEA) (2008), A Dictionary of Epidemiology, Fifth Edition, New York, Oxford University Press.

Kunt, A.E., Mackenbach, J.P. (1994) Measuring Socioeconomic Inequalities in Health, EUR/ICP/RPD 416, WHO, Copenhagen-28.

Sağlık Bakanlığı (2012) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2011

Sağlık Bakanlığı (2013) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2012

Sağlık Bakanlığı (2014) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2013

Sağlık Bakanlığı (2015) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2014

Sağlık Bakanlığı (2016) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2015

Sağlık Bakanlığı (2017) Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2016 Haber Bülteni http://www.metaveri.saglik.gov.tr/book/SIY_2016_Haber_Bulteni.pdf

TÜİK Haber Bülteni, Doğum İstatistikleri, 2014. Sayı: 18621, 17 Nisan 2015.

TÜİK Haber Bülteni, Doğum İstatistikleri, 2015. Sayı: 21514, 15 Nisan 2016.

TÜİK Haber Bülteni, Doğum İstatistikleri, 2016. Sayı: 24647, 11 Mayıs 2017.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2010. Sayı: 13132, 17 Mayıs 2012.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2011. Sayı: 13440, 19 Şubat 2013.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2012. Sayı: 15848, 16 Nisan 2013.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2013. Sayı: 16050, 30 Nisan 2014.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2014. Sayı: 18623, 29 Nisan 2015.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2015. Sayı: 21522, 28 Nisan 2016.

TÜİK Haber Bülteni, Ölüm İstatistikleri, 2016. Sayı: 24649, 07 Haziran 2017.

UNICEF, WHO, WBG, UN (2017) Trends and Levels in Child Mortality 2017, Erişim Tarihi 20 Ekim 2017 https://www.unicef.org/publications/files/Child_Mortality_Report_2017.pdf.

UNICEF (2016) The State of The World's Children 2016, Erişim Tarihi 20 Ekim 2017 https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf. Erişim Tarihi: 20.10.2017.